

Titlul I

Infracțiuni contra persoanei

Capitolul I

INFRAȚIUNI CONTRA VIEȚII

Omorul

1. Definiție legală

Art. 188. (1) Uciderea unei persoane se pedepsește cu închisoare de la 10 la 20 de ani și interzicerea unor drepturi.

(2) Tentativa se pedepsește.

O contribuție importantă la asigurarea protecției drepturilor și libertăților omului consacrate de Constituție o aduce legea penală. Cadrul juridic menit să dea eficiență apărării acestor drepturi și libertăți îl formează Titlul I din Partea Specială a Codului penal.

Apărarea persoanei umane prin dispozițiile cuprinse în acest titlu privește pe om în ansamblul atribuțiilor care caracterizează ființa umană (viața, integritatea corporală, libertatea, inviolabilitatea sexuală)¹.

Viața este un fenomen complex, condiție indispensabilă a existenței fără de care nu pot fi concepute celelalte atribute ale persoanei, cum ar fi, integritatea corporală, sănătatea, libertatea ori demnitatea, de aceea, legea penală apărând, ocrotind persoana împotriva faptelor prin care se atentează la viața ei, ocrotește totodată întregul ansamblu de atribute fundamentale ale persoanei.

Apărarea persoanei și vieții acesteia, a constituit o preocupare permanentă, comună tuturor sistemelor de drept din orice orânduire socială, viața² fiind ocrotită de lege atât ca fenomen biologic, dar mai ales, ca fenomen social, ca valoare primară și absolută a oricărei societăți.

Pe oricare treaptă a dezvoltării sale, omul și-a apărut viața, individual sau în colectiv, anarhic sau sub rigorile legii, prin toate mijloacele de care a dispus³.

Altfel spus, respectarea dreptului la viață, văzut ca o condiție necesară pentru exercitarea tuturor celorlalte drepturi, presupune nu numai ca statul să se abțină de la a lua viața în mod intenționat, ci și ca el să ia măsurile necesare protejării vieții. În consecință, statul are nu numai o răspundere negativă, ci și una pozitivă⁴.

¹ G. Nistoreanu, V. Dobrinou, *Drept penal, parte specială*, Ed. Europa Nova, București, 1997, p. 90.

² Titus Lucrețius afirma: „Viața nu este proprietatea nimănu, ci uzufructul tuturor” (*Vitaque manicipio nulli datur, omnibus usu*), atrăgând atenția asupra importanței valorii vieții persoanei, sub aspectul succesiunii generațiilor și permanenței omului în lume.

³ G. Diaconescu, *Drept penal, Partea specială*, Ed. Lumina Lex, 2013, p. 146.

⁴ T. Corlățean, *Protecția europeană a drepturilor omului*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 63.

Faptul că dreptul la viață este primul drept enumerat în catalogul drepturilor și libertăților fundamentale atât în actuala Constituție cât și în celelalte instrumente juridice internaționale, denotă importanța pe care aceste instrumente juridice o acordă acestui drept.

În doctrină se menționează că dreptul la viață este considerat drept primul dintre drepturile omului, valoarea supremă pe scara drepturilor omului în plan internațional¹.

2. Condiții preexistente

2.1. *Obiectul infracțiunii*

2.1.1. *Obiectul juridic special* al infracțiunii de omor îl constituie relațiile sociale a căror formare, desfășurare și dezvoltare normală implică respectarea vieții umane sub toate formele în care ea se manifestă. Prin incriminarea omorului este protejată această valoare socială esențială și prin mijlocirea acesteia sunt apărate toate relațiile sociale care se nasc și se dezvoltă în jurul valorii sociale menționate.

Dreptul la viață al omului este un drept fundamental consacrat în art. 22 alin. (1) teza I din Constituția României. Ocrotirea dreptului la viață își găsește consacarea și prin normele internaționale în primul rând, dar și prin normele interne, ale dreptului penal, având în vedere importanța pe care viața unei persoane o prezintă nu numai pentru ea, dar și pentru întreaga societate². Astfel, în art. 3 al Declarației Universale a Drepturilor Omului se prevede că „orice ființă are dreptul la viață, la libertate și la securitatea sa”. În art. 6 din Pactul Internațional privitor la drepturile civile și politice se precizează că „dreptul la viață este inerent persoanei umane. Acest drept trebuie ocrotit prin lege. Nimeni nu poate fi privat de viața sa în mod arbitrar”.

Dreptul la viață este protejată în egală măsură, indiferent de titular, vârstă, starea sănătății etc. De asemenea, dreptul la viață este un drept absolut, inalienabil, aparține fiecărei persoane și este opozabil *erga omnes*, în sensul că toți ceilalți membri ai societății sunt obligați să respecte acest drept și să se abțină de la orice acțiune prin care s-ar putea aduce atingere acestui drept. Acest drept este protejată de legea penală din momentul nașterii și până în momentul dispariției lui ca efect al morții. În sistemele penale unde pedeapsa cu moartea este abolită, nici statul nu poate recurge la suprimarea dreptului la viață cu titlu de sancțiune, indiferent de gravitatea faptei săvârșite de cel inculpat într-un proces penal.

2.1.2. *Obiectul material*

Din moment ce prin incriminarea omorului legea penală protejează relațiile sociale a căror formare, desfășurare și dezvoltare implică respectul vieții umane, valoarea socială supremă, obiectul material al infracțiunii de omor nu poate fi decât corpul unei persoane în viață. Nu poți ucide sau încerca să ucizi decât o persoană umană în viață³.

Prin urmare, obiectul material al omorului constă în corpul unui om în viață, indiferent de vârstă (copil sau nou-născut, tânăr, adult, bătrân), sex (bărbat sau femeie), starea sănătății (sănătos, bolnav, muribund) sau a normalității bio-antropologice (normal, anormal, viabil sau neviabil, cu malformații sau monstruoziități anatomice sau antropologice etc.), sau de condiția socială a acestuia.

¹ F. Sudre, *Droit Europeen des droits de l'homme*, Presses Universitaires de France, Paris, 2005, p. 207.

² Convenția Europeană a Drepturilor Omului, art. 2 prevede: „Dreptul la viață al oricărei persoane este protejată prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capital pronunțate de un tribunal când infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege”.

³ H. Diaconescu, *Drept penal. Partea specială*, Ed. Themis, Craiova, 2000, p. 108-109.

De aceea, ocrotirea vieții se îndreaptă asupra tuturor persoanelor, fie ele sănătoase, bolnave și muribunde, nefiind îngăduit nimănui să suprimă viața cuiva, oricât de grele ar fi suferințele pe care le îndură și oricât de puțin timp ar mai avea de trăit, acest lucru fiind valabil și pentru cazul în care bolnavul își dă consimțământul. Problema eutanasiei a stârnit multe discuții atât în lumea medicală, religioasă, cât și în cea juridică. În cele mai multe sisteme juridico-penale eutanasia nu este permisă. Potrivit deontologiei medicale, eutanasia nu este acceptată, considerându-se, pe drept cuvânt, că medicul este dator să facă totul pentru salvarea vieții, chiar și în cazul unor bolnavi suferind de afecțiuni grave și nevindecabile. La baza acestei concepții stau posibilele erori de diagnostic, incertitudinea consimțământului bolnavului și, mai ales, arogarea de către medic a unor drepturi în a decide asupra vieții sau morții, cu care nimeni nu l-a înzestrat.

Din punct de vedere religios dreptul la viață are caracter sacru și, ca atare, fiind de origine divină acest drept nu aparține omului, motiv pentru care acesta nu poate renunța la el.

2.2. Subiecții infracțiunii

2.2.1. Subiectul activ și participația la infracțiune

2.2.1.1. *Subiectul activ nemijlocit* al infracțiunii poate fi orice persoană care îndeplinește condițiile legale de a răspunde penal, deoarece existența infracțiunii nu este condiționată de o anumită calitate a subiectului activ.

În cazul în care făptuitorul are calitatea de membru de familie în raport cu victima, legiuitorul a creat o infracțiune distinctă și anume aceea de violență în familie (art. 199 C. pen.).

2.2.1.2. *Participația penală* este posibilă sub toate formele sale, coautorat, complicitate și instigare. Participația sub forma coautoratului comportă unele scurte comentarii. Astfel, pentru a se reține această formă de participație penală nu este necesară o contribuție similară sau identică și de aceeași intensitate a fiecăruia dintre coautori. Este suficient ca din acțiunile lor conjugate să fi rezultat moartea victimei. Se consideră coautor și acela care prin acțiunea sa paralizează energiile de apărare ale victimei (spre exemplu, prin imobilizare) sau împiedică o altă persoană să acorde ajutor victimei, dacă fără acțiunea sa rezultatul nu s-ar fi produs. În practica judiciară¹ s-a decis că există, de asemenea, participație sub forma coautoratului la omor în situațiile în care făptuitorii au aplicat concomitent sau succesiv lovituri victimei chiar dacă numai loviturile unora dintre ei au fost letale și acest lucru a putut fi stabilit pe cale judiciară.

În ceea ce privește participația sub forma complicității, aceasta poate fi atât materială (procurarea armei, distrugerea ușii pentru a facilita pătrunderea autorului etc.) cât și morală (întărirea intenției autorului de a săvârși omorul).

Având în vedere căuciderea este incriminată distinct în ipoteza în care e săvârșită din culpă, participația în cazul infracțiunii de omor poate să fie și improprie în variantele normative prevăzute de art. 52 C. pen.

2.2.2. *Subiectul pasiv* al omorului este persoana ucisă ca urmare a activității făptuitorului, deci cea care suferă răul cauzat prin comiterea infracțiunii. Subiectul pasiv

¹ Trib. Suprem, secția penală, decizia nr. 1362/1983, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985*, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1982, p. 202.

poate fi, în consecință, orice persoană indiferent de vârstă, stare de sănătate, situație socială, avere etc.

În cazul infracțiunii de omor, subiectul pasiv este persoana ucisă ca urmare a activității făptuitorului, deci cea care suferă răul causal prin comiterea infracțiunii. Pentru existența subiectului pasiv al infracțiunii de omor este suficient să se constate că persoana titulară a valorii ocrotite penal, a suferit răul produs prin săvârșirea infracțiunii, adică moartea sau punerea în pericol a vieții.

Uneori omorul poate avea mai mulți subiecți pasivi, situație în care suntem în prezența infracțiunii de omor calificat în varianta prevăzută la lit. f) (asupra a două sau mai multor persoane).

Împrejurarea că făptuitorul a ucis o altă persoană decât cea vizată ca urmare a unei erori asupra identității victimei (*error in personam*) sau a greșitei mânuiri a mijloacelor folosite (*aberatio ictus*) nu înlătură existența infracțiunii de omor și responsabilitatea penală a făptuitorului.

O anumită calitate a subiectului pasiv poate avea ca efect schimbarea calificării juridice a faptei. De exemplu, dacă este ucisă o femeie gravidă, potrivit legii există în acest caz infracțiunea de omor calificat [art. 189 alin. (1) lit. g) C. pen.], iar în situația în care victima este un funcționar public, fapta este încadrată ca ultraj [art. 257 alin. (1) C. pen.].

3. Conținutul constitutiv

3.1. *Latura obiectivă*

3.1.1. *Elementul material* se realizează, de cele mai multe ori, printr-o acțiune deucidere care îmbracă o largă gamă de modalități faptice. Astfel, acțiunea deucidere se poate realiza prin lovire, prin împușcare, prin otrăvire, asfixiere, iradiere etc. Mijloacele folosite în acțiunea deucidere trebuie să fie apte să provoace moartea, dar această aptitudine trebuie examinată întotdeauna în raport cu împrejurările situației de fapt, inclusiv în funcție de vulnerabilitatea victimei. În acest sens, se admite atât în doctrină, cât și în practica judiciară că acțiunea deucidere poate îmbrăca și forma unui șoc produs persoanei suferinde de o afecțiune cardiacă, chiar dacă, în principiu, o asemenea acțiune nu este de natură să producă moartea unui om.

Violența caracteristică a acțiunii de agresivitate, în care se încadrează și acțiunea deucidere, poate fi materială sau psihică, care provocând traume psihice determină moartea și este întotdeauna reprezentată de o manifestare exterioară și de un proces psihic dirijate spre provocarea rezultatului letal¹.

Violența psihică, deși mai rar folosită și mai greu de dovedit, contribuie și ea lauciderea unei persoane. De exemplu, în practica judiciară² s-a arătat că *fapta inculpatului care, prin violențe fizice și psihice, a constrâns victima să se arunce pe fereastra situată la etajul 4 al unui imobil, decedând, întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de omor, iar nu pe cele ale infracțiunii de determinare sau înlesnire a sinuciderii, întrucât în cazul acestei din urmă infracțiuni sinucideria trebuie să fie rezultatul voinței libere a victimei, fără a exista constrângere*.

¹ I. Dobrinescu, *Infracțiuni contra vieții persoanei*, Ed. Academiei Române, București, 1987, p. 24.

² ÎCCJ, secția penală, decizia nr. 6567 din 8 decembrie 2004.

Uciderea poate fi săvârșită în mod direct sau nemijlocit asupra victimei, sau în mod indirect, mijlocit: prin folosirea sau antrenarea unor forțe sau energii neanimate sau animate (de exemplu, asmuțirea unui câine, folosirea unui animal sălbatic, a unei reptile veninoase etc.), sau chiar prin folosirea energiei fizice a victimei, constrânse fizic sau moral la aceasta (să se împuște, să se înjunghie, să se arunce de la înălțime etc.).

Elementul material poate îmbrăca și forma inacțiunii în situația în care o persoană avea obligația să facă ceva pentru a menține o persoană în viață, dar a omis cu intenție să își îndeplinească obligația ce îi revenea, urmărind sau acceptând posibilitatea morții persoanei aflate într-o situație vulnerabilă (exemplu, mama care nu își hrănește copilul mic pentru a-i provoca moartea, medicul care nu administrează cu intenție tratamentul necesar unui bolnav pentru a-l menține în viață etc.). Omorul este din această perspectivă (a elementului material) o infracțiune comisivă care poate fi săvârșită și prin omisiune, ipoteză reglementată expres în art. 17 C. pen., adoptat prin Legea nr. 286/2009.

Omissionea, ca modalitate de realizare a elementului material al omuciderii este realizată numai în situația în care atitudinea de pasivitate survine atunci când făptuitorul este obligat să intervină, pentru a înlătura cauza care ar provoca moartea persoanei.

Practica judiciară a constatat și confirmat că elementul material al laturii obiective a omorului poate să constea în aplicarea de lovituri singulare sau repetate cu intensitate, în zone vitale ale corpului (inimă, gât, cap, abdomen, coapsă), prin folosirea unor obiecte apte de a ucide (pistol, cuțit, ciomag, par, piatră, lemne, sapă, furcă, topor, pumnal, sabie etc.) și provocarea unor traumatisme care au dus la deces¹.

3.1.2. *Urmarea imediată.* Aceasta constă în moartea victimei, neavând relevanță dacă moartea a survenit concomitent sau imediat după înlăturarea acțiunii de ucidere sau după un interval mai mic sau mai mare de timp scurs de la momentul acțiunii de ucidere.

Deși legea nu prevede expres, acțiunea de ucidere trebuie să fie ilicită pentru a constitui elementul material al infracțiunii de omor. *Per a contrario*, nu există element material și nici infracțiunea de omor în situația în care acțiunea de ucidere a fost permisă, îngăduită de lege. Spre exemplu, în cazul în care acțiunea de ucidere se realizează în stare de legitimă apărare, ori în exercitarea unor activități permise de lege (jocuri sportive, intervenții chirurgicale), dacă toate cerințele prevăzute de lege pentru aceste situații au fost respectate.

3.1.3. *Legătura de cauzalitate.* Între activitatea de ucidere desfășurată de făptuitor și moartea victimei trebuie să existe un raport de cauzalitate. Altfel spus, acțiunea sau inacțiunea incriminată în cadrul infracțiunii de omor trebuie să se constituie drept cauză a efectului reprezentat de moartea persoanei.

În descrierea faptei de omor nu apare o expresie anume care să sugereze legătura cauzală, însă aceasta rezultă, implicit din descrierea infracțiunii. Practic, expresia „ucidere” utilizată în art. 188 C. pen. comprimă atât elementul material (acțiunea de ucidere) cât și urmarea imediată (moartea victimei). Cu alte cuvinte, substantivul derivat dintr-un verb - uciderea - folosit în descrierea faptei de omor, arată nu numai în ce constă acțiunea incriminată, dar și rezultatul și, implicit, potențele cauzale ale acțiunii.

Raportul de cauzalitate există ori de câte ori se stabilește că, obiectiv, moartea victimei s-a produs datorită acțiunii sau inacțiunii imputabile făptuitorului. Existența raportului de

¹ Horia Diaconescu, *op. cit.*, p. 109.

cauzalitate nu impune în mod necesar ca acțiunea sau inacțiunea făptuitorului să fie cauza exclusivă a morții.

Potrivit doctrinei și jurisprudenței, raportul de cauzalitate subzistă și în acele situații în care alături de acțiunea sau inacțiunea săvârșită de făptuitor și imputabilă acestuia la producerea morții au contribuit și alte cauze anterioare, concomitente sau ulterioare. Spre exemplu, există raport de cauzalitate și responsabilitatea făptuitorului pentru infracțiunea de omor în cazul în care moartea s-a datorat stării precare de sănătate a victimei agresate, lucru cunoscut făptuitorului, precum și în cazul în care agresiunea deși nu era aptă prin ea însăși să ducă la producerea morții, acest rezultat s-a produs din cauza faptului că victima agresată nu s-a bucurat de asistența medicală datorată ori această asistență a fost necorespunzătoare.

Raportul de cauzalitate este întrerupt ori de câte ori o cauză ulterioară celei imputate făptuitorului a determinat prin ea însăși și relativ independent de acțiunea făptuitorului moartea victimei.

Fiind o infracțiune de rezultat, în cazul omorului existența raportului de cauzalitate trebuie probată în proces de către procuror ca reprezentant al acuzării. Persoana acuzată de săvârșirea unui omor poate oricând pe parcursul procesului, personal sau prin reprezentant, să invoce și să dovedească lipsa raportului de cauzalitate între fapta de care este învinuit și urmarea produsă.

3.2. *Latura subiectivă*

3.2.1. *Forma de vinovăție.* Sub aspectul laturii subiective omorul se săvârșește numai cu intenție care poate fi directă sau indirectă. Comite un omor cu intenție directă acela care agresează victima urmărind, dorind să îi provoace moartea. Va exista un omor comis cu intenție indirectă atunci când făptuitorul prin acțiunea sau inacțiunea sa nu urmărește producerea morții, dar acceptă ca acest rezultat să se producă. Spre exemplu, a săvârșit un omor cu intenție indirectă cel care a agresat victima cu mare intensitate, fapt ce i-a provocat o stare de inconștiență, după care a abandonat-o într-un loc pustiu, pe timp de iarnă. Procedând așa, făptuitorul a admis posibilitatea ca victima să decedeze, iar dacă această urmare s-a produs el va fi ținut să răspundă pentru infracțiunea de omor, comisă cu intenție indirectă.

Intenția de a ucide ca formă de vinovăție necesară în cazul omorului este elementul care deosebește infracțiunea de omor de alte infracțiuni care au ca rezultat moartea unei persoane (uciderea din culpă, lovirile sau vătămările cauzatoare de moarte).

Uneori intenția de a ucide rezultă din însăși materialitatea faptei. În practica judiciară, instanțele de judecată au considerat în mod constant că există intenția de a ucide și deci infracțiunea de omor în toate cazurile în care făptuitorul a folosit în agresiunea sa instrumente apte să provoace moartea (cuțit, topor, armă) cu care a aplicat lovituri în zone vitale (cap, torace, abdomen) cu mare intensitate (fapt ce a determinat traumatizarea sau dilacerarea de țesuturi sau organe) și cu mare frecvență. De asemenea, tot în practica judiciară¹ s-a reținut că manifestarea violentă a inculpatului față de victimă, tatăl său, pe care a lovit-o cu pumnul în zona capului, iar după ce aceasta a căzut, a continuat să o lovească cu picioarele în zona toracelui, după care a abandonat-o și nu s-a mai interesat de situația acesteia, caracterizează vinovăția sub forma intenției.

¹ C.S.J., secția penală., dec. nr. 2671 din 4 iunie 2003, www.scj.ro

Tot în practica judiciară s-a arătat că, suntem în prezența intenției și în situația când, aplicând victimei o lovitură cu cuțitul în zona toracică, lăsându-i cuțitul înfipt în acea zonă, inculpatul a prevăzut rezultatul letal al acțiunii sale, dar care nu s-a produs datorită intervenției martorilor. Față de modul în care a acționat și de urmările survenite, concretizate în leziuni din zona toracică, se impune constatarea că inculpatul a prevăzut că acțiunea sa ar putea duce la moartea victimei, rezultat pe care, chiar dacă nu l-a dorit, l-a acceptat, ceea ce înseamnă că a săvârșit fapta cu intenția de ucide¹.

Pentru stabilirea formei de vinovăție cu care s-a săvârșit o faptă de ucidere și implicit pentru corecta încadrare juridică a faptei, autoritățile judiciare trebuie să aibă în vedere toate elementele anterioare, concomitente și ulterioare faptei pentru a stabili cu certitudine poziția psihică a făptuitorului față de acțiunea (inacțiunea) sa și urmările ei.

Devierea acțiunii infracționale care a avut ca rezultat uciderea unei alte persoane decât cea vizată de făptuitor ca urmare a unei erori asupra identității victimei (*error in personam*) sau a greșitei mânuiri a mijloacelor folosite în acțiunea de ucidere (*aberratio ictus*) nu exclude existența vinovăției sub forma intenției și, ca atare, a infracțiunii de omor. Doctrina și jurisprudența română promovează în situații de acest gen teza unității de infracțiune în sensul că în fapt și în drept autorul este ținut să răspundă pentru infracțiunea efectiv săvârșită și nu pentru infracțiunea pe care a voit să o comită.

Astfel, în practica judiciară s-a arătat că, fapta inculpatului care, în timpul unui conflict petrecut pe o stradă din București, la care au participat mai multe persoane, a urmărit să îi aplice unei persoane o lovitură cu cuțitul, dar a înjunghiat în zona toraco-abdominală o altă persoană, cauzând decesul acesteia, constituie infracțiunea de omor calificat prevăzută de art. 174 raportat la art. 175 alin. (1) lit. i) C. pen – din vechiul Cod penal/respectiv art. 188 noul Cod penal. Fapta constituie infracțiunea de omor calificat/ respectiv omor conform noului Cod penal, chiar dacă persoana vizată a fost alta, însă rezultatul s-a produs asupra victimei, întrucât, din cauze independente de voința inculpatului (cauze accidentale), a fost suprimată viața unei alte persoane decât cea împotriva căreia inculpatul și-a desfășurat activitatea infracțională (*aberratio ictus*)².

În literatura de specialitate³ s-a afirmat și o altă opinie, în contradicție cu practica judiciară, potrivit căreia, în astfel de cazuri sunt comise, în concurs, infracțiunea de ucidere din culpă față de victima propriu-zisă și tentativă la infracțiunea de omor față de victima împotriva căreia se dorea a fi îndreptată acțiunea de ucidere.

În alte sisteme penale, în situații de acest gen se promovează soluția reținerii unei pluralități de infracțiuni în sarcina făptuitorului, pluralitate alcătuită din tentativa la infracțiunea de omor în raport cu victima pe care făptuitorul a vrut să o ucidă și infracțiunea de ucidere din culpă în raport cu victima efectiv ucisă.

3.2.2. *Mobilul și scopul*. Alături de vinovăția sub forma intenției, latura subiectivă a omorului poate include în structura sa și un anumit mobil sau un anumit scop.

¹ C.A. București, secția I penală., dec. nr. 658 din 13 septembrie 2006, nepublicată, în L. Savonea, D. Grădinaru, *Infrațiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății. Practică judiciară*, Ed. Hamangiu, București, 2011.

² Trib. București, s. I pen., sent. nr. 1675 din 7 decembrie 2007, nepublicată, în L. Savonea, D. Grădinaru, *op. cit.*, p. 50.

³ C. Bulai, *Drept penal român*, Ed. Șansa S.R.L., București, 1992, p. 211-212.

Mobilul și scopul au funcția de a servi fie la individualizarea judiciară a pedepsei celui care a comis omorul, fie la schimbarea calificării juridice a faptei în anumite situații. Spre exemplu, dacă omorul este săvârșit din interes material (interesul material reprezentând mobilul infracțiunii), sau dacă fapta este săvârșită cu scopul de a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni (în această situație având prezent scopul săvârșirii infracțiunii), acesta va fi considerat potrivit legii omor calificat.

4. Forme. Modalități. Sancțiuni

4.1. Forme. Infracțiunea de omor, fiind o infracțiune comisivă și intenționată este susceptibilă de desfășurarea în timp și deci de forme imperfecte, cum ar fi actele preparatorii sau tentativa.

Actele preparatorii realizate de autor nu sunt incriminate, dar existența lor poate determina schimbarea calificării juridice a faptei din omor simplu în omor calificat (cu premeditare). Actele preparatorii, dacă sunt realizate de o altă persoană, pot, în condițiile legii, reprezenta o contribuție de participare la săvârșirea omorului, sub forma complicității anterioare.

Potrivit dispozițiilor art. 188 alin. (2) C. pen., tentativa la infracțiunea de omor se pedepsește. Tentativa la infracțiunea de omor poate fi întâlnită sub toate modalitățile (întreruptă, perfectă sau relativ imposibilă datorită insuficienței, deficienței mijloacelor folosite ori împrejurării că obiectul lipsea de la locul săvârșirii faptei).

Infracțiunea de omor în forma tentativei perfecte, se realizează atunci când acțiunea tipică a fost executată în întregime, dar rezultatul - moartea victimei - nu s-a produs. Există o asemenea modalitate când făptuitorul a aruncat victima de la etajul 5 al unei clădiri, noaptea, acțiune care nu s-a soldat cu moartea victimei datorită faptului că a căzut întâmplător pe un sol afânat și acoperit cu vegetație¹. De asemenea, s-a reținut frecvent tentativa perfectă la infracțiunea de omor, în cazurile în care, prin modul în care s-a acționat asupra victimei, infractorul a pus intenționat în pericol viața acesteia, dar rezultatul socialmente periculos, respectiv moartea victimei, nu s-a produs datorită intervențiilor medicale prompte și calificate².

Tentativa la infracțiunea de omor poate îmbrăca și forma tentativei relativ impropriei, care se caracterizează prin caracterul impropriu sau inapt al mijloacelor folosite, precum și lipsa obiectului de la locul unde făptuitorul credea că se află. În practica judiciară s-a reținut această modalitate a tentativei în situația când făptuitorul, pentru a suprima viața victimei, i-a administrat o doză de otravă insuficientă³ sau atunci când, în vederea uciderii unor persoane.

De asemenea, tot în practica judiciară s-a reținut că, lovirea părții vătămate, în mod repetat, cu un ciomag, cu pumnii și picioarele, în diferite zone ale corpului, compresiunea gâtului acesteia cu degetele, târârea, iar apoi lovirea din nou a acesteia, cu consecința producerii a peste 50 de leziuni, dintre care unele grave (traumatism cranio-facial, hemoragie meningeă), dovedesc că făptuitorul a prevăzut eventualitatea decesului părții vătămate

¹ Trib. Suprem, s. pen. dec. nr. 1054/1980, în R.R.D. nr. 3/1981, p. 65.

² Trib. Suprem, s. pen. dec. nr. 776/1979, în R.R.D. nr. 1/1980, p. 71 și dec. nr. 1320 din 29 mai 1981, în C.D. 1981, p. 254-255.

³ Trib. Suprem, dec. nr. 1080/1978, în R.R.D. nr. 11/1978, p. 67.

și, chiar dacă nu a urmărit producerea acestui rezultat, a acceptat această posibilitate, astfel că fapta întrunește elementele constitutive ale infracțiunii de tentativă la omor¹.

Fapta de lovire cu cuțitul în abdomen întrunește elementele constitutive ale tentativei la infracțiunea de omor, chiar dacă nu a pus în pericol viața, iar existența acestei infracțiuni se reține ori de câte ori se folosește un instrument vulnerant apt să producă moartea și este vizată o zonă vitală, iar loviturile aplicate sunt cu intensitate. Concluzia este valabilă, chiar dacă leziunile cauzate nu sunt de amploare, nu au vizat organe vitale susținerii vieții, iar refacerea victimei este rapidă, dar medicul specialist legist a concluzionat că leziunile au pus în primejdie viața victimei².

În ceea ce privește criteriile de care instanța trebuie să țină seama la stabilirea corectă a încadrării juridice a faptelor (tentativă de omor sau vătămare corporală care pune în primejdie viața persoanei), în practica judiciară³ s-a arătat că sub aspectul laturii subiective, în cazul infracțiunii de vătămare corporală gravă prevăzute în art. 182 alin. (2) C. pen./ respectiv art. 194 alin. (1) lit. e) noul C. pen., infractorul acționează cu intenția generală de vătămare, în timp ce, în cazul tentativei la infracțiunea de omor, prevăzută în art. 20 raportat la art. 174 C. pen./ respectiv art. 188 noul C. pen., acesta acționează cu intenția de ucidere. Prin urmare, în cazul tentativei la infracțiunea de omor, actele de punere în executare, întrerupte sau care nu și-au produs efectul, trebuie să releve – prin natura lor și împrejurările în care au fost comise – că infractorul a avut intenția de a ucide, iar nu intenția generală de a vătăma. Fapta constituie tentativă la infracțiunea de omor, fiind relevantă intenția de ucidere, dacă a fost săvârșită pe fondul unui conflict anterior între infractor și victimă, urmat de înarmarea acestuia cu un obiect apt de a produce moartea (cuțit), prin aplicarea unei lovituri ce a vizat o zonă anatomică vitală (zona toraco-abdominală), lovitură puternică, de mare intensitate, care a avut consecințe grave (plăgă penetrantă în zona abdominală, cu lezarea de organe interne, leziune care a pus în primejdie viața victimei), la care se adaugă atitudinea infractorului imediat după săvârșirea faptei, constând în dispariția sa de la domiciliu și sustragerea de la urmărirea penală.

Consumarea infracțiunii are loc la data producerii urmării imediate (la data producerii morții victimei). Dacă între momentul acțiunii și momentul producerii morții trece un interval mai îndelungat de timp, este posibil ca în raport de urmările inițiale să se fi dat o anumită calificare faptei (tentativă de omor sau o infracțiune contra integrității corporale sau sănătății). În acest caz aflându-ne în prezența a ceea ce doctrina califică infracțiune progresivă, se impune reîncadrarea juridică a faptei în raport de ultimul rezultat produs, dar aplicarea în timp a legii penale se face în raport cu data acțiunii sau inacțiunii.

4.2. Modalități. Infracțiunea de omor (art. 188 C. pen.) constituie forma tip a acțiunii de ucidere și poate fi săvârșită în numeroase și variate modalități faptice. Pe lângă această modalitate tip, legiuitorul a prevăzut distinct, și alte modalități de săvârșire a acțiunii de ucidere, în art. 189 C. pen. – omorul calificat.

¹ C.A. Craiova, s. pen., dec. nr. 419/2003, în C.P.J. 2002-2003, Ed. Lumina Lex, București, 2005, p. 253.

² C.A. Cluj, s. pen. și min., dec. nr. 202/A din 15 august 2006, în B.J. 2006, Ed. Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2007, p. 710.

³ ÎCCJ, s. pen., dec. nr. 1227 din 2 aprilie 2009, www.scj.ro

4.3. Sancțiuni. Omorul este una din cele mai grave infracțiuni prevăzute în Codul penal, datorită, pe de-o parte valorii supreme care este vătămată (viața persoanei), iar pe de altă parte, datorită urmărilor ireversibile pe care le pricinuieste în măsura în care fapta este consumată.

Așa fiind, legiuitorul prevede ca pedeapsă principală închisoarea de la 10 la 20 de ani, căreia i se adaugă pedeapsa complementară a interzicerii exercitării unor drepturi prevăzute de art. 66 C. pen.

5. Aspecte procesuale

Urmărirea penală se realizează obligatoriu de către procuror, iar judecata în primă instanță este de competența tribunalului, potrivit art. 36 alin. (1) lit. a) din C. pr. pen. În cauzele penale privitoare la omor, pentru a se stabili cauzele morții, este necesară efectuarea unei expertize medico-legale, pentru a se stabili cu exactitate cauza morții, fapt prevăzut de art. 185 din C. pr. pen.¹: „în caz de moarte violentă ori când aceasta este suspectă de a fi violentă sau când nu se cunoaște cauza morții ori există o suspiciune rezonabilă că decesul a fost cauzat direct sau indirect printr-o infracțiune ori în legătură cu comiterea unei infracțiuni”, organul de urmărire penală sau instanța de judecată dispune autopsia medico-legală.

Omorul calificat

1. Definiție legală

Art. 189. Omorul calificat. (1) Omorul săvârșit în vreuna dintre următoarele împrejurări:

- a) cu premeditare;*
 - b) din interes material;*
 - c) pentru a se sustrage ori pentru a sustrage pe altul de la tragerea la răspundere penală sau de la executarea unei pedepse;*
 - d) pentru a înlesni sau a ascunde săvârșirea altei infracțiuni;*
 - e) de către o persoană care a mai comis anterior o infracțiune de omor sau o tentativă la infracțiunea de omor;*
 - f) asupra a două sau mai multor persoane;*
 - g) asupra unei femei gravide;*
 - h) prin cruzimi,*
se pedepsește cu detențiune pe viață sau închisoare de la 15 la 25 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.
- (2) Tentativa se pedepsește.*

Infracțiunea de omor calificat este o varietate a infracțiunii de omor în formă simplă dar în prezența uneia dintre împrejurările agravante prevăzute de dispozițiile art. 189 C. pen., de la litera „a” la litera „h”.

După cum putem observa, împrejurările care conferă omorului un caracter calificat sunt legate de modalitatea de comitere, de vreo calitate specială a subiectului pasiv, de pluralitatea de subiecți pasivi sau de repetarea comiterii unui omor de către făptuitor.

¹ A se vedea art. 185 C. pr. pen. - „autopsia medico-legală”.